

*MGR CZESŁAW PIETRZYKOWSKI (1953–2024). PRACOWNIK NAUKOWO-DYDAKTYCZNY
W ZAKŁADZIE ARCHEOLOGII PODWODNEJ INSTYTUTU ARCHEOLOGII I ETNOGRAFII
UMK W TORUNIU*

Czesław Pietrzykowski urodził się 30 listopada 1953 roku w Węgorzewie. Tam w 1972 roku ukończył liceum ogólnokształcące. Studiował na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu na dwóch kierunkach. W 1977 roku uzyskał tytuł zawodowy magistra historii, a w 1983 roku tytuł zawodowy magistra archeologii¹. Problematyka jego pracy dyplomowej z tej ostatniej dyscypliny dotyczyła zagadnień z zakresu metodologii i metodyki prospekcji podwodnych². W 1986 roku ukończył podyplomowe Studium Doskonalenia Pedagogicznego przy UMK. W 1983 roku pracował jako nauczyciel historii w podtoruńskiej Grzywnie, jednak swoją przyszłość zawodową widział wyłącznie w archeologii. Po ukończeniu studiów z tej dyscypliny, jeszcze w końcu tego samego roku, został zatrudniony w ówczesnym Instytucie Archeologii i Etnografii UMK na etacie naukowo-dydaktycznym (asystenckim) jako specjalista z zakresu archeologii podwodnej.

Równoległe ze swoim zatrudnieniem na toruńskim Uniwersytecie Czesław Pietrzykowski był aktywnym członkiem Akademickiego Klubu Turystyki Podwodnej „Trepang”, pełniąc funkcję zastępcy prezesa tego stowarzyszenia, w kolejnych latach przekształconego w Akademicki Klub Badań Podwodnych. Był uczestnikiem wielu kampanii badawczych, prowadzonych w akwenach śródlądowych i morskich, zarówno w Polsce, jak i za granicą, między innymi na stanowiskach podwodnych z zachowanymi wczesnośredniowiecznymi relikami przepraw mostowych przy Ostrowie Lednickim (ryc. 1 i 2), w Bo-

¹ *Pracownicy Nauki i Dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945–1994. Materiały do biografii*, red. S. Kalembka, Toruń 1995, s. 544.

² Cz. Pietrzykowski, *Możliwości wykorzystania archeologicznych badań podwodnych w Polsce w studiach nad osadnictwem prahistorycznym i wczesnośredniowiecznym*, Toruń 1983 (promotor: K. Żurowski, recenzent: G. Wilke). Praca niepublikowana w zbiorach archiwalnych Instytutu Archeologii UMK.

Ryc. 1. Czesław Pietrzykowski w czasie archeologicznych badań podwodnych wczesnośredniowiecznych mostów Ostrowa Lednickiego. Okres badań przeprawy „gnieźnieńskiej”, 1982 rok (fot. A. Grochocki)

bięcinie i Ostrówku³ koło Miastka, a także na rusztowych osiedlach nawodnych kultury kurhanów zachodniobałtyjskich (Mołtajny koło Kętrzyna), palafitach średniowieczno-nowożytnych (Łąkorek koło Brodnicy)⁴, Zatoce Gdańskiej oraz w Bułgarii (czarnomorski port antyczny w Szabli)⁵ i Tajlandii. W latach 80. Czesław Pietrzykowski podjął dalsze prospekcje archeologiczne we wspomnianym Bobięcinie, badając położone na wyspie Jeziora Bobięcińskiego Wielkie grodzisko i podgrodową osadę, co miało być (łącznie z wynikami wcześniejszych badań podwodnych przeprawy mostowej i opracowaniem szerszego kontekstu osadniczego) źródłow⁶ą podstaw⁶ą jego rozprawy doktorskiej. Niestety, swojego projektu nie ukończył, ponieważ w 1989 roku nieoczekiwanie zrezygnował z pracy w naszym Instytucie⁶.

W trakcie kilkuletniej aktywności na Uniwersytecie (a także wcześniej, kiedy angażował się w życie

³ K. Grążawski, Cz. Pietrzykowski, *Archeologiczne badania podwodne w Ostrówku koło Miastka (1981 r.)*, Acta Universitatis Nicolai Copernici. Archeologia, 1985, t. 11, Archeologia Podwodna 2, s. 57–62.

⁴ K. Grążawski, Cz. Pietrzykowski, *Wstępne wyniki badań osady palowej w Łąkorku, gmina Biskupiec Pomorski – Preliminary results of studies on a pile-dwelling in Łąkorek, parish Biskupiec Pomorski*, Acta Universitatis Nicolai Copernici. Archeologia, 1991, t. 15, Archeologia Podwodna 3, s. 59–66.

⁵ Cz. Pietrzykowski, *Communique on underwater archaeological investigations at Shabla on the Black Sea (Bulgaria)*, Acta Universitatis Nicolai Copernici. Archeology, 1983, t. 9, Underwater Archaeology 1, s. 81–89.

⁶ Wiele lat później materiały źródłowe z kampanii wykopaliskowej Cz. Pietrzykowskiego zostały opracowane przez B. Kowalewską (B. Kowalewska, *Opracowanie archiwalnych materiałów źródłowych pochodzących z badań przeprowadzonych na stanowisku 2 – grodzisko wczesnośredniowieczne w Bobięcinie (gm. Miastko)*, Toruń 2011 (maszynopis pracy w IA UMK); B. Kowalewska, *Opracowanie archiwalnych materiałów źródłowych pochodzących z badań przeprowadzonych na stanowisku 2 – osada wczesnośredniowieczna w Bobięcinie (gm. Miastko)*, Toruń 2011 (maszynopis pracy w IA UMK).

Ryc. 2. Czesław Pietrzykowski w chwili wydobywania dwóch metalowych mis rzymskich, wykonanych z tzw. złotej miedzi (*aurichalkum*), znalezionych w obrębie relikwiarza przeprawy „poznańskiej”, 1988 rok (fot. ze zbiorów Instytutu Archeologii UMK)

„Trepanga”) był lubianym kolegą i cenionym przez studentów nauczycielem akademickim. Wśród grona współpracowników i rówieśników, szczególnie tych związanych z toruńską archeologią podwodną, w codziennych kontaktach był nie tyle Cześkiem, ile bardziej „Miszą”. Pamiętamy Go jako człowieka pogodnego, kreatywnie angażującego się w badania terenowe, do tego dobrego ducha towarzystwa z godnymi pozazdrościć umiejętnościami wokalnie-muzycznymi. Kiedy już nie pracował w naszym Instytucie (ale ciągle był członkiem Akademickiego Klubu Badań Podwodnych), w roku 1994 dał się namówić na wygłoszenie referatu na temat zastosowania technik komputerowych w archeologii podwodnej i opublikowanie treści tego wystąpienia w materiałach pokonferencyjnych⁷. Utrzymując kontakt z „Miszą”, wiedzieliśmy, że problematyka zupełnie nowych narzędzi badawczych, jakie się wówczas zaczęły pojawiać, możliwych do zastosowania w badaniach podwodnych, bardzo go fascynowała. Planował dalej to zainteresowanie rozwijać, podobnie jak dokończenie rozprawy doktorskiej. Czesław Pietrzykowski zmarł w Elblągu 12 maja 2024 roku w wieku 70 lat.

Jacek Gackowski

⁷ Cz. Pietrzykowski, *Możliwości wykorzystania technik komputerowych w archeologicznych badaniach podwodnych*, [w:] *Archeologia podwodna jezior Nizżu Polskiego. Materiały z konferencji „Podwodne Archeologiczne Zdjęcie Polski Niżowych Stref Pojeziernych. Wilkasy 21–22 kwietnia 1994”*, red. A. Kola, A. Sosnowska, J. Gackowski, Toruń 1995, s. 141–145.

